

SZAKMAI JELENTÉS

„KÉPES VILÁG”

TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

A 19. SZÁZADI MAGYARORSZÁGI ILLUSZTRÁLT SAJTÓRÓL CÍMŰ KÖTET MEGJELENTETÉSÉRŐL

A kiadvány B\5-ös formátumban, 400 oldalon jelent meg. 22 cikket tartalmaz, 311 illusztrációval.

Az írások a Budapesti Történeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár munkatársaitól származnak.

A kötetben megjelent tanulmányok:

1. LIPTÁK DOROTTYA

„KÉP ÉS ÍRÁS”, KÉPÍRÁS AZ EURÓPAI ÉS MAGYAR ILLUSZTRÁLT SAJTÓBAN
PICTURE AND WRITING – “PICTURE-WRITING”
IN THE EUROPEAN AND HUNGARIAN ILLUSTRATED PRESS

2. VARGA EMÓKE

„ÁBRÁZOLATTAL FÖLVILÁGOSÍTOTT” IRODALOM:
A VASÁRNAPI UJSÁG ILLUSZTRÁCIÓIRÓL
UNE LITTÉRATURE „ÉCLAIRÉE DE FIGURATIONS”: LES ILLUSTRATIONS
DE LA REVUE DE DIMANCHE (VASÁRNAPI UJSÁG)

3. NAGY KATALIN

A KÉPÍROGATÓ „KÉP-MUTOGATÓ”
THE SCRABBLING „PICTURE SHOWMAN”

4. SZVOBODA DOMÁNSZKY GABRIELLA

KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRGYÚ REPRODUKCIÓK A SAJTÓBAN
A 19. SZÁZAD ELEJÉN
ILLUSTRATIONS ON THE THEME OF ART IN THE PICTORIAL MEDIA AROUND 1800

5. BÓDY-MÁRKUS ROZÁLIA

A SONNTAGS ZEITUNG: ILLUSZTRÁLT NÉMET NYELVŰ HETILAP
A VASÁRNAPI UJSÁG SZOMSZÉDSÁGÁBAN
THE SONNTAGS ZEITUNG: AN ILLUSTRATED GERMAN-LANGUAGE
WEEKLY PARALLEL WITH VASÁRNAPI UJSÁG

6. BUZINKAY GÉZA

MAGYARORSZÁG ÉS A NAGYVILÁG – A MAGYAR CSALÁDI LAPOK KÉPE A VILÁGRÓL
HUNGARY AND THE WIDE WORLD”: THE IMAGE OF THE WORLD AS PRESENTED BY HUNGARIAN FAMILY MAGAZINES

7. SIRATÓ ILDIKÓ

SOKSZÍNŰ ÁBRÁZOLATOK A SAJTÓ ALATT.
A SZÍNHÁZ KÉPEI AZ ÚJSÁGLAPOKON
COLOURFUL REPRESENTATIONS IN THE PRESS. PICTURES OF THE THEATRE IN THE PAPERS

8. PERÉNYI ROLAND

NYOMOR, BŰN, DEVIANCIA
A NAGYVÁROS SZOCIÁLIS PROBLÉMÁINAK KÉP(TELENSÉG)E A 19–20.
SZÁZADI
SZOCIÁLIS RIPORTOKBAN
MISERY, CRIME, DEVIANCY. THE UNIMAGINABLE IMAGE OF THE SOCIAL PROBLEMS OF THE METROPOLIS IN THE
HUNGARIAN
AND FOREIGN PRESS

9. B. NAGY ANIKÓ

ÉHHALÁL – KÉPEN KÍVÜL
STARVING TO DEATH OFF PICTURE

10. FRISNYÁK ZSUZSA

A VASÚTI ÁBRÁZOLÁSOK FORRÁSÉRTÉKE
SOURCE VALUE OF RAILWAY REPRESENTATIONS

11. BASICS BEATRIX

„...ELMÉLKEDÉSRE HÍVÓ JELENET AZ ÉLET- ÉS TÖRTÉNELEMBŐL” -
ESEMÉNYÁBRÁZOLÁSOK A FOLYÓIRAT-ILLUSZTRÁCIÓKON.
„... A SCENE FROM LIFE AND HISTORY INSPIRING MEDITATION”
DEPICTION OF EVENTS IN PRESS ILLUSTRATIONS

12. FARKAS ZSUZSA

**RÉS A PAJZSON – A FERENC-JÓZSEF CSATORNA ÁBRÁZOLÁSAINAK
FORRÁSAI**

CRACK IN THE SHIELD – SOURCES OF THE REPRESENTATIONS OF THE FRANCIS JOSEPH CANAL

13. TOMSICS EMŐKE

LEHETŐSÉG ÉS KÉNYSZER. A FÉNYKÉP AZ 1880-AS ÉVEK ELŐTTI SAJTÓBAN
POSSIBILITY AND COMPULSION. PHOTOGRAPHY IN THE REALM OF PRINTED IMAGES BEFORE THE 1880S

14. FABÓ EDIT

GÚNY ÉS KRITIKA
SARCASM AND CRITICISM

15. HESSKY ORSOLYA

MŰVÉSZETI KARIKATÚRÁK
CARICATURES OF ART

16. THÚRÓCZY GERGELY

**ÉLCLAPOK MOSTOHAGYERMEKE –
JANKÓ JÁNOS ÉS A MAGYAR KÉPREGÉNY KEZDETEI**
THE STEPCHILD OF COMIC PAPERS: JÁNOS JANKÓ
AND THE BEGINNINGS OF HUNGARIAN COMICS IN BOLOND MISKA

17. LOSONCZI ESZTER

A „ZSIDÓ” ÁBRÁZOLÁSA
A 19. SZÁZAD MÁSODIK FELÉNEK MAGYARORSZÁGI ÉLCLAPJAIBAN
REPRESENTATION OF THE “JEW” IN HUNGARIAN COMIC PAPERS IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY

18. LANDGRAF ILDIKÓ

„EZ CSAK ÚGY VÓT MEGCSINÁLVA” A KÉPES SAJTÓ HATÁSA
A 19. SZÁZADI HABSBURGOK FOLKLÓRJÁRA
THE INFLUENCE OF THE ILLUSTRATED PRESS UPON THE FOLKLORE OF THE 19TH C. HABSBURGS

19. PAPP GÁBOR GYÖRGY

ISMERŐSSÉG ÉS IDEGENSÉG FOGALMAI A 19. SZÁZADI ÉPÍTÉSZETBEN.
ADALÉKOK A MAGYAR ÉS A NÉMET ÉPÍTÉSZET KAPCSOLATÁHOZ A SAJTÓILLUSZTRÁCIÓKON KERESZTÜL.
FAMILIARITY AND STRANGENESS IN 19TH CENTURY ARCHITECTURE.
ADDENDA TO THE RELATIONS BETWEEN HUNGARIAN AND GERMAN ARCHITECTURE
AS REFLECTED IN PRESS ILLUSTRATIONS

20. BENKŐ ZSUZSANNA

KATONA ÉS LENDVAY - ZÜLLICH RUDOLF ÉS DUNAISZKY LÁSZLÓ SZOBRAI
A KORABELI SAJTÓ TÜKRÉBEN
KATONA AND LENDVAY – STATUES BY RUDOLF ZÜLLICK AND LÁSZLÓ DUNAISZKY
AS COVERED BY THE CONTEMPORARY PRESS

21. RÉVÉSZ EMESE

EGY TÖRTÉNETI KÉPRAJZOLÓ PÁLYAMODELLJE:
VIZKELETY BÉLA (1825-1864)
THE CAREER MODEL OF A DRAUGHTSMAN OF HISTORY PICTURES: BÉLA VIZKELETY (1825-1864)

22. KATONA ANIKÓ

POPULÁRIS KÉPEK: A SAJTÓILLUSZTRÁCIÓ ÉS A PLAKÁT.
MEDIÁLIS KÜLÖNBSEGEK, TOVÁBBÉLŐ KÉPI SÉMÁK
POPULAR PICTURES: PRESS ILLUSTRATIONS AND POSTERS.
MEDIUM DIFFERENCES, SURVIVING PICTORIAL SCHEMES

A kötet tartalma:

A képes sajtó a 19. századi új médiума, amelynek felemelkedése és elterjedése hasonló jelentőséggel bírt a korban, mint napjainkban az internet. Az aktuális híradások, irodalmi vagy ismeretterjesztő közleményekhez kapcsolódó képek lehetővé tették, hogy a szavakba foglalt tartalmak közérthető képi megjelenítést kapjanak. Ami a mai újságolvasó számára természetes, hogy képi és szöveges információt párhuzamosan dolgozza fel, az újdonság volt az 1800-as évek olvasói számára. A szöveghez társuló kép megerősítette, pontosította és vizuális rögzítette az ismereteket; közérthetősége révén az olvasni nem tudók, iskolázatlanok vagy kisgyermekek számára is hozzáférhetővé tette a tudást.

A kiadvány célja e kivételes jelentőségű, napjaink ismeretközlését is meghatározó médium bemutatása. Azt kívánjuk kiemelni, hogy a 19. századi sajtó hogyan vett részt a nemzeti múlt és jelen képzeteinek kialakításában. Ebben a folyamatban éppúgy helyet kapott a történeti hősök alakjának és tetteinek bemutatása, mint az irodalmi alkotók kultuszának építése vagy a nemzeti karakterbe beépített népi alakok kidolgozása. A téma mindez idáig feldolgozatlan volt, kötetünk nem egy írása közül forrásértékű újdonságokat.

A képes sajtó első példái a 18. század végi német és magyar nyelvű orgánumokhoz kötődnek. A reformkorban új típusok jelennek meg: irodalmi divatlapok, közhasznú néplapok, élclapok. Az illusztrált sajtó első virágkorát az 1850-1880 közötti időszak hozta. Ekkor indult útjának a *Vasárnapi Újság* és nyomában számos aktuális, enciklopédikus képes újság. A képes sajtó kínálata egyre gazdagabbá vált: női lapok, családi lapok, gyermeklapok, tudományos, gazdasági lapok adtak mind gazdagabb képmellékletet. Kötetünkben a *Vasárnapi Újság* több szempontból is feldolgozásra kerül.

Az illusztrált lapok műtárgyakról készült reprodukciói lehetőséget adtak arra az olvasónak, hogy könnyebben foglaljon állást a művészet vitás kérdéseiben, hogy ő maga is véleményformálónak lépjen fel. A sajtó komoly véleményformáló erő volt a művészet területén: a Magyar Tudomány Akadémia épületének tervpályázatit éppúgy bemutatta, mint készülő emlékszoobrainkat vagy a kortárs festészet legnagyobbjainak új alkotásait.

A folyóiratokhoz mellékelte ábrázolások közül a legkedveltebbek és legelterjedtebbek a divatképek. Kezdetben divatképekkel tették vonzóvá az olvasók számára még az irodalmi lapokat is. A reformkor és az abszolutizmus éveiben különös jelentőségűek voltak a nemzeti viseletet terjesztő divatképek. A századfordulón látványos szabásmintákat mellékeltek a női lapok. Több a korabeli báli élethez kapcsolódó báli ruhát és tárgyakat mutatunk be. Továbbá szerepképeket, színpadi jelenetképeket és élőképeket (Zrínyi Miklós és Mátyás alakja a színpadon), valamint azok festményváltozatait (Szép Ilonka) is közli a képanyag.

Az egyes írások felvázolják, hogyan vett részt a képes sajtó közéleti nagyjaink nyilvános arculatának megalkotásában, a politikai és irodalmi kultuszok kiépítésében? Pl.: Kazinczy-ünnepségek 1859-ben. Széchenyi-kultusz 1860-ban. Irodalmi alkotók életképi helyzetben Petőfi, Csokonai és Vörösmarty példáján.

A képes sajtó kezdettől fogva felvállalta a honismertetés hivatását: a hazai tájak, a hazai népelet leírása kimeríthetetlen forrása volt az ábrázolásoknak. Ezen belül kiemelt figyelmet kaptak a népelet karakteres figurái, így betyárok, cigányok, de visszatérő témája volt a műlapoknak a mulatozó magyar nép. A népelet mellett újszerű téma volt a városi élet, a városi típusok bemutatása, amit a sajtó friss, eleven szemléletével tett magáévá.

A képes sajtónak igen nagy jelentősége volt a nemzeti történelem hőseinek megformálásában. A folyóiratok legszebb műlapjait e témának: a nemzeti múlt reprezentatív megjelenítésének szánták. Jutalomképeik gyakorta szolgáltak az otthonok és nyilvános terek dekorációjaként. Továbbá a jelen eseményeiről nyújtott friss és hiteles képet is közlünk. Európa és a hazai közönség a sajtó képes híradásaiból szerzett ismereteket a világ eseményeiről, a jelen történéseinek főszereplőiről.

2014. december 10.

Dománszky Gabriella
szerkesztő

